

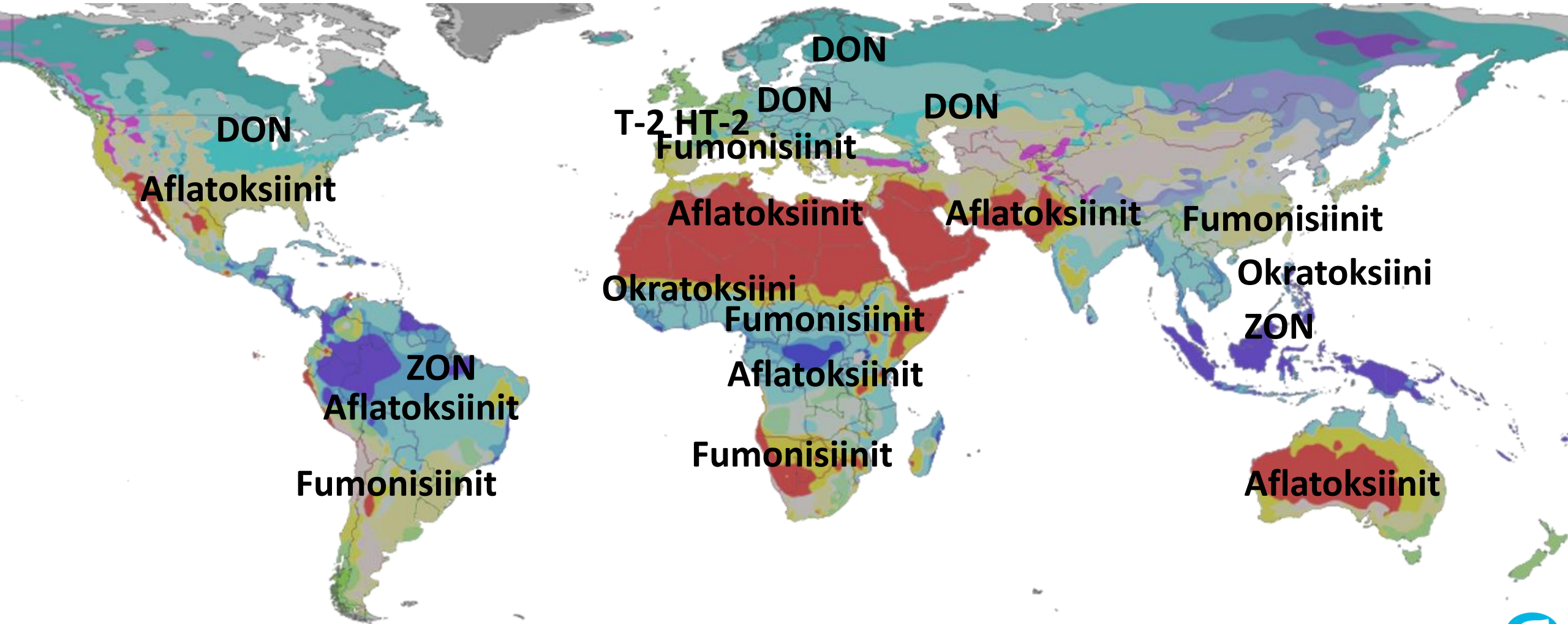
Timo Kaukoranta

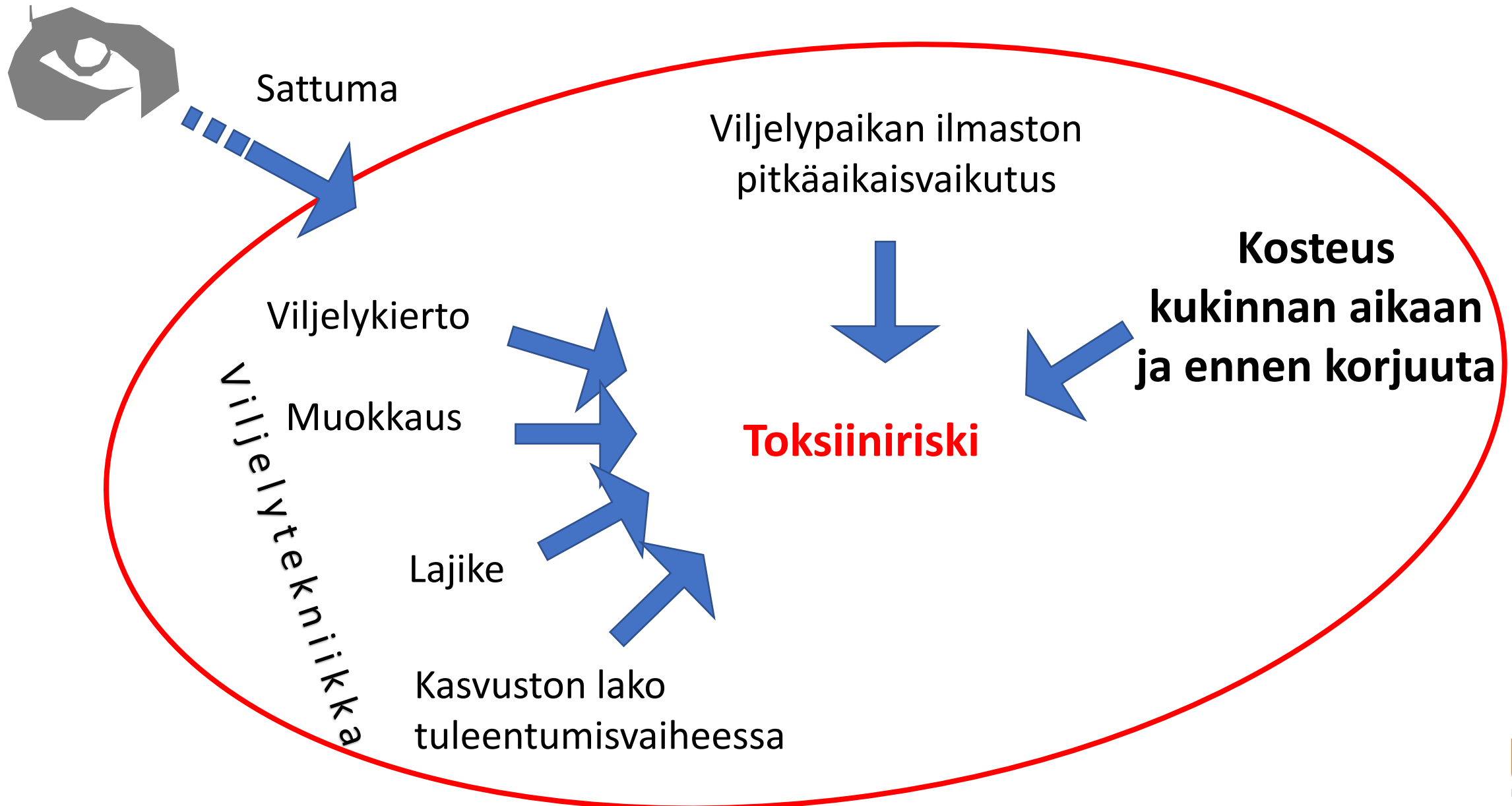
Viljojen hometoksiinien riskin ennustaminen

Yleiset pellolla kertyvät homemyrkyt (mykotoksiinit) viljelykasveissa

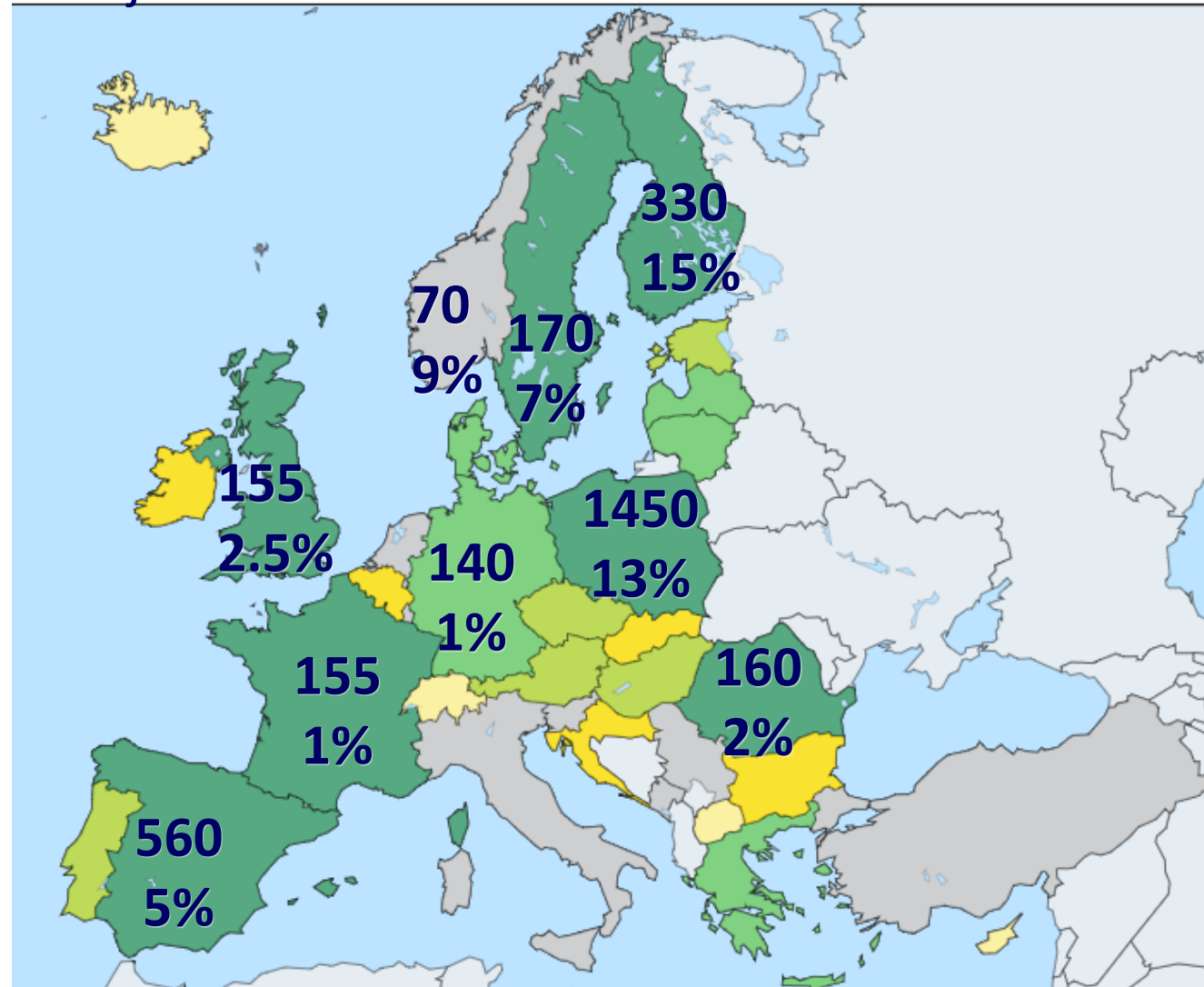
Pahimmat maissi, viljat, pähkinät – kaikkialla on toksiineja, aiheuttajat ilmaston mukaisia homesieniä

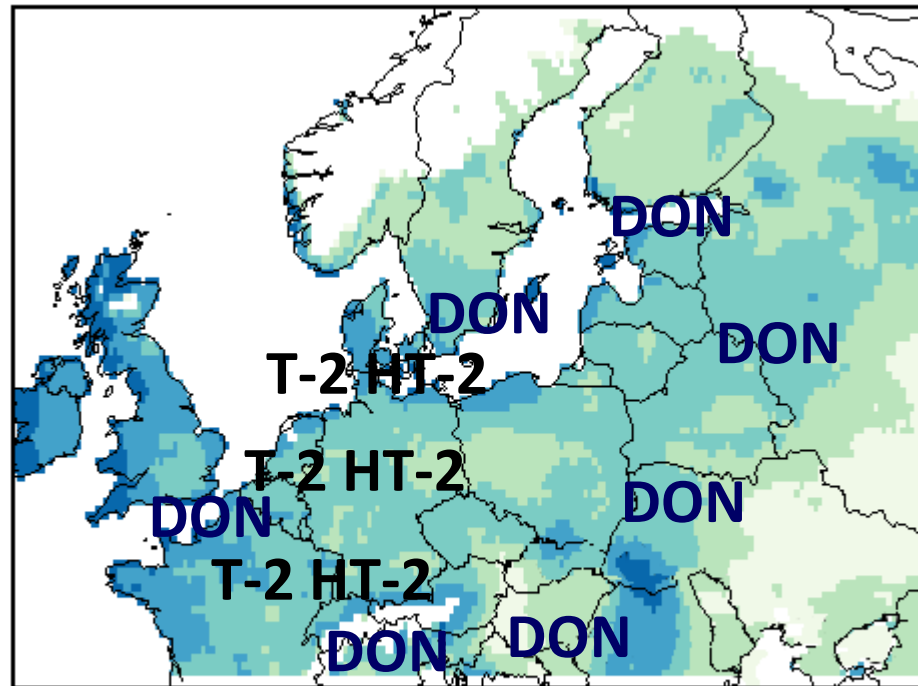

Suomessa viljellään paljon kauraa, jossa *Fusarium graminearum* ja jonkun verran *Fusarium culmorum* -homeet tuottavat herkästi DON-hometoksiinia

Kaura ja seokset 1000 hehtaaria. Eurostat 2016–2017

Mutta Suomessa viljellään paljon kauraa, jossa *Fusarium graminearum* ja jonkun verran *Fusarium culmorum* -homeet tuottavat herkästi DON-hometoksiinia

Alueellinen ennuste vain säätietojen mukaan

Lohkon tietoja ei ole
alueellisessa ennusteessa

Viljelytekniikka

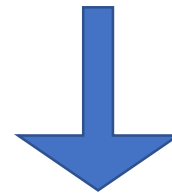
Viljelykierto

Muokkaus

Lajike

Kasvuston lako
tuleentumisvaiheessa

Viljelypaikan ilmaston
pitkäaikaisvaikutus

Toksiiniriski

**Kosteus
kukinnan aikaan
ja ennen korjuuta**

Ei kylmä

Kosteaa sää

Sää vaikuttaa vähän

Sateinen sää

Kosteaa vilja

Homesienien
itiöt
tartuttavat
kukkia

Sieni kasvaa jyvien
sisällä ja tuottaa DON-
toksiinia

Sieni voi kasvaa
tuleentuvien jyvien
pinnalla ja sisällä

Kuivaaminen tai
säilöntä pysäyttää
sienen kasvun ja
toksiinin tuoton

Fusarium graminearum
Fusarium culmorum

Homeitiöt
viljajätteestä

Sieni jää
puintijätteeseen
ja säilyy kunnes jäte
on hajonnut tai muut
hajottajat ovat
syrjäyttäneet sen

Ei kylmä

Kosteaa sää

Sää vaikuttaa vähän

Sateinen sää

Kosteaa vilja

Lohkon kosteus

Lako

Homesienien itiöt tartuttavat kukkia

Sieni kasvaa jyvien sisällä ja tuottaa DON-toksiinia

Sieni voi kasvaa tuleentuvien jyvien pinnalla ja sisällä

Kuivaaminen tai säilöntä pysäyttää sienen kasvun ja toks...

Kuivaus, säilöntä
Puhdistus, lajittelu
Toksiinien mittaaminen

Fusarium graminearum
Fusarium culmorum
Homeitiöt kasvinjätteestä

Lajikkeen herkkyys

Fungisidi

Lajikkeen herkkyys

Siemenen puhtaus

Kauran / viljojen paikka viljelykierrossa

Viljajätteen hajottaminen

Si...
pu...
ja sa...
on...
haje...
muut
syrjäyttäneet sen

Lajikkeissa eroja, mutta säävaihtelut vaikuttavat enemmän toksiinin määrään

<http://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2017/10/punahomeen-don-toksiinin-esiintymista-eri-kauralajikkeissa-eri-vuosina-kartoitettu/>

Lajikkeen herkkyys

DON-toksiinipitoisuus eri kauralajikkeissa

kaupan ja teollisuuden vastaanottonäytteissä vuosina 2014-2016

Punahomeen toksiinien esiintymiseen vaikuttavat eniten sääolosuhteet, sitten viljelytekniikka. Punahomeelle vastustuskykyisiä lajikkeita ei ole, mutta herkkyseroja voidaan nähdä eri vuosina. Tätä kuvaa hyvin taulukossa esitetty **DONin mediaani**- eli **keskiluku** (eli keskimäinen arvo, se EI ole keskiarvo).

Jokaisessa lajikkeessa voi esiintyä yksittäisiä korkeita tai matalia pitoisuuksia. Kauralajikkeet on esitetty **aikaisuusjärjestyksessä**.

Lajike	2016		2015		2014	
	n	Mediaani	n	Mediaani	n	Mediaani
Eemeli	191	0,25	162	0,25	151	0,25
Meeri	196	0,25	51	0,25		
Riina	186	4,06	33	0,25		

Alueelliset pitkäaikaiset erot ilman kosteudessa

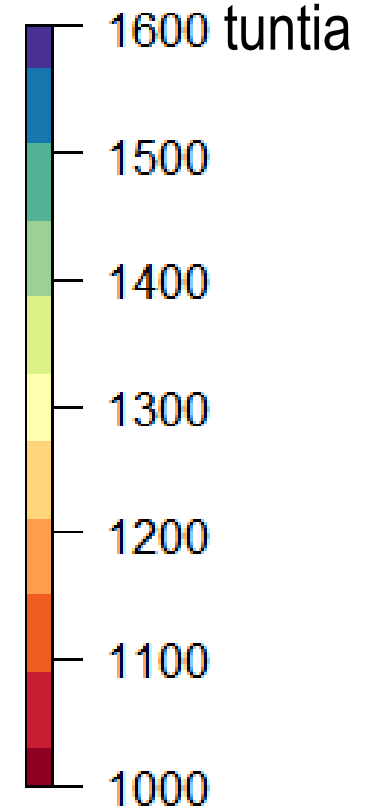
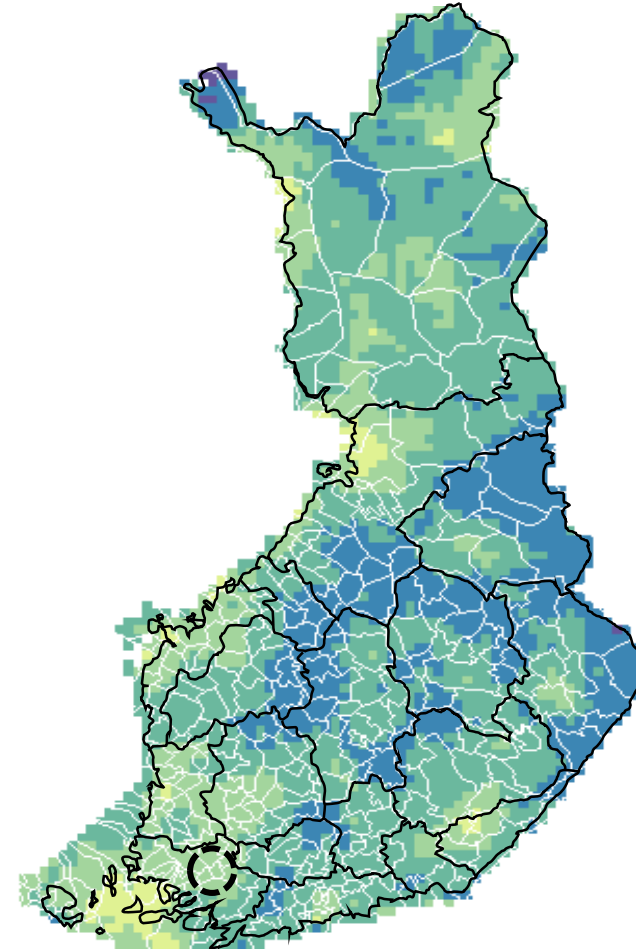
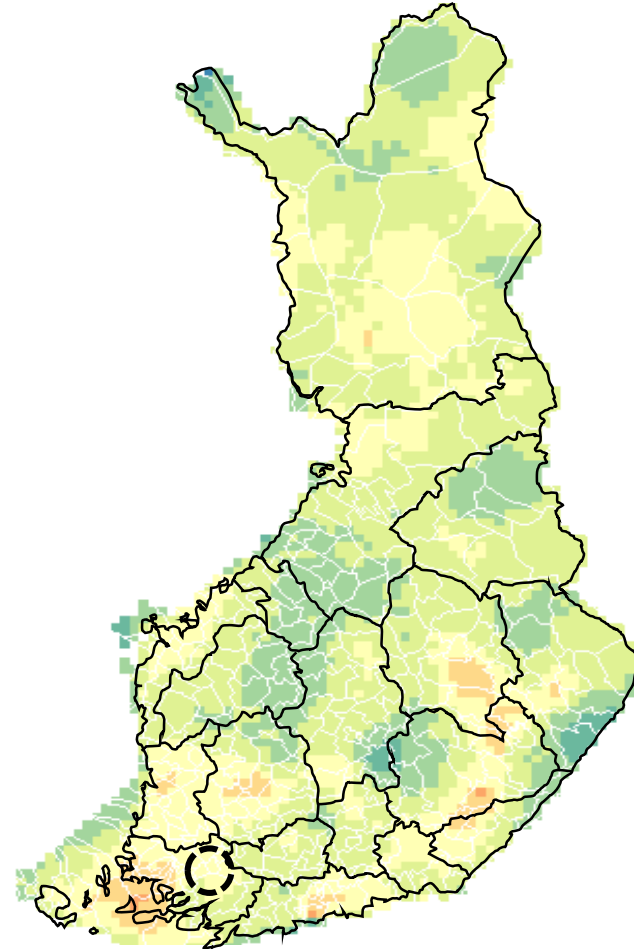
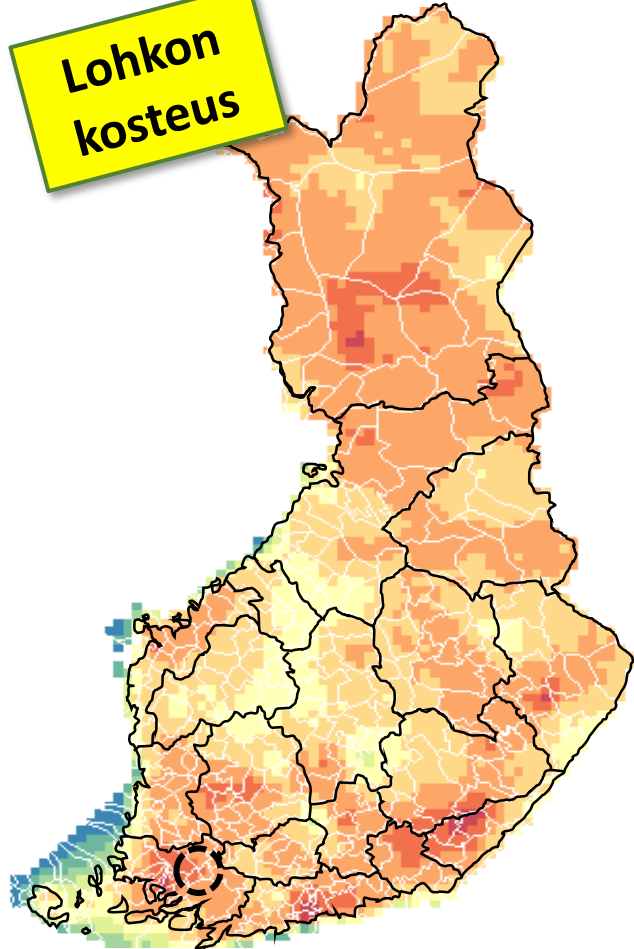
DON-riski näyttäisi olevan korkeampi alueilla, jotka ovat sateisempia ja alemman lämpötilan vuoksi kosteampia

Heinäkuu

Elokuu

Syyskuu

Lohkon
kosteus

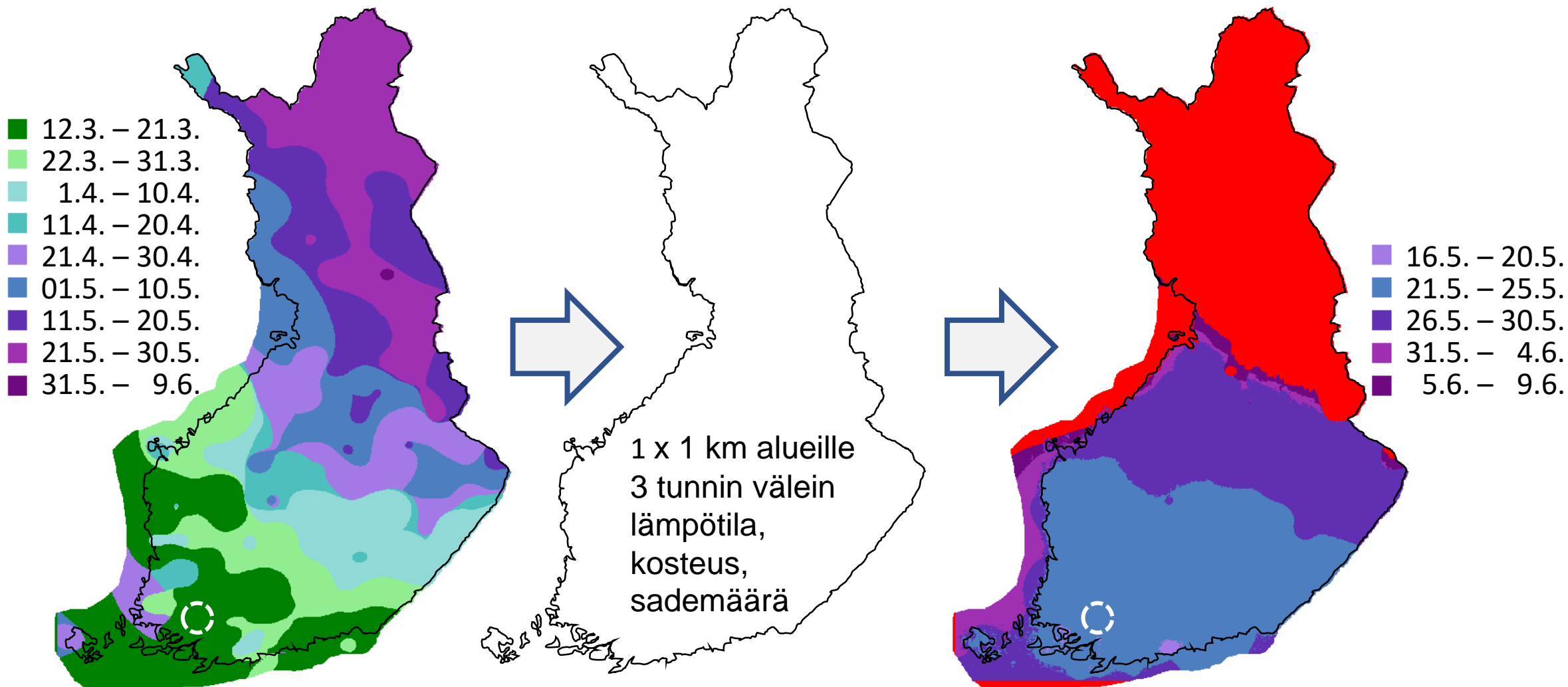

Yli 80% suhteellisen kosteuden kesto tuntia

Säätiidot Ilmatieteen laitos

Alueellisen säätä katsovan riskiarvion lähtökohta on kylvöaika

Keväällä lumen sulamisajan, lämpötilan, sateiden ja alueen historian mukaan arvioitu kylvöaika

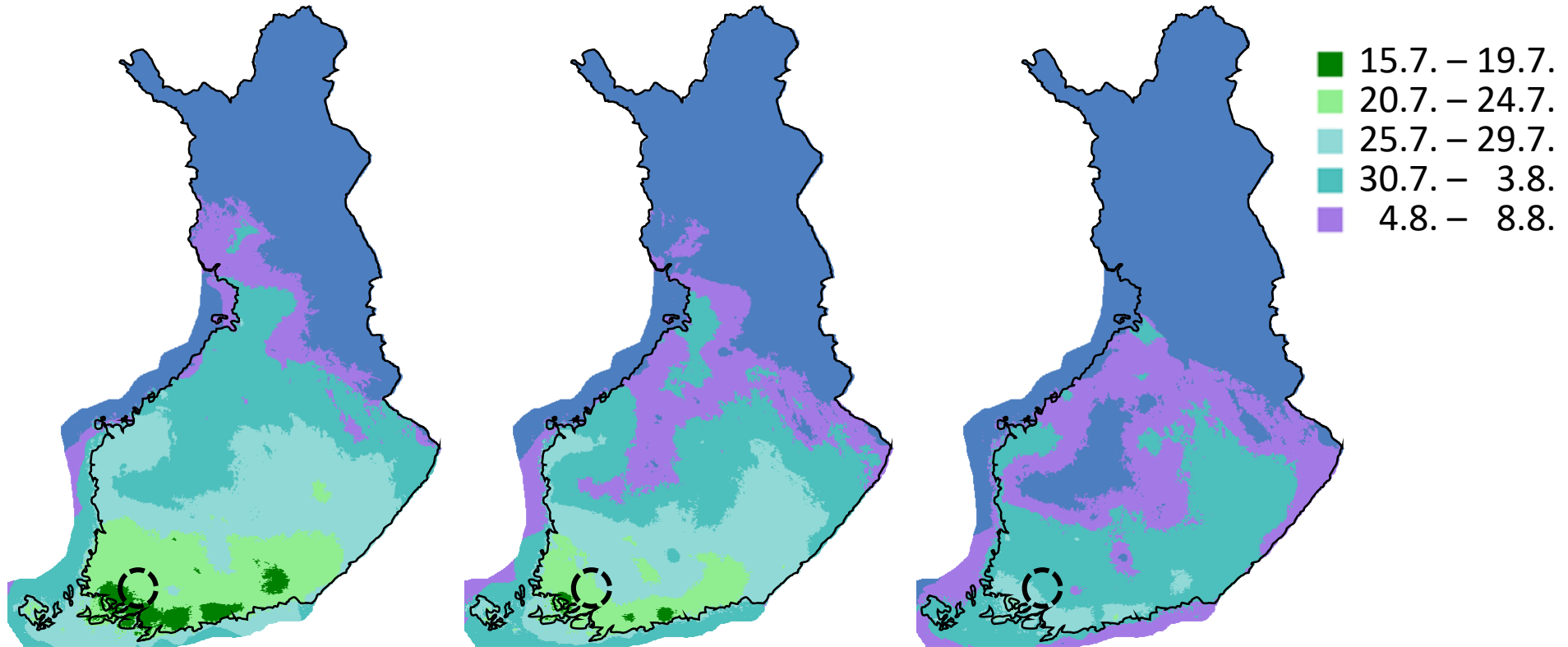
Lumen sulamisaika 2017
Suomen ympäristökeskus

Sätiedot Ilmatieteen laitos

Kauran keskim. kylvöaika 2017

Kylvöajasta 'kukinnan puoliväli' lämpösummalla laskemalla

Kukinnan puoliväli 2017

Aikainen kylvö

Keskim. kylvöaika

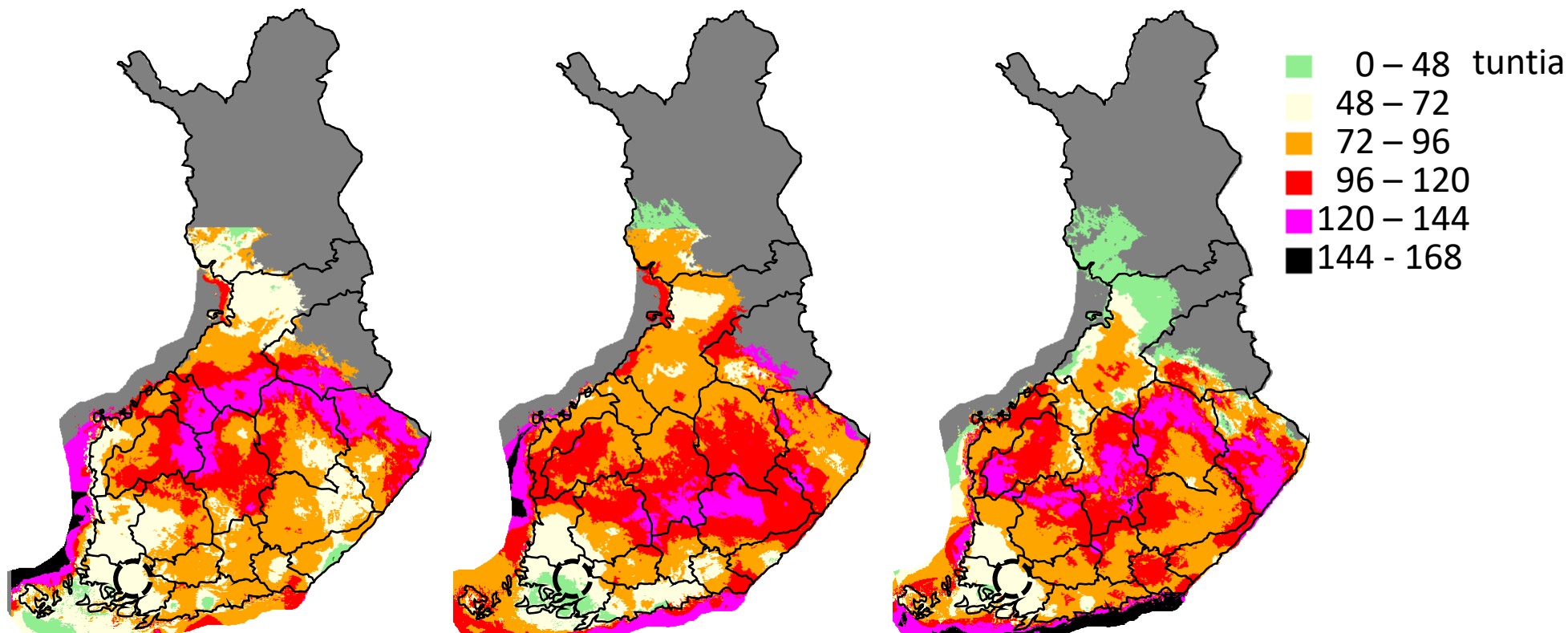
Myöhäinen kylvö

Sätiedot Ilmatieteen laitos   Malli Luonnonvarakeskus

KAURA

Tärkein riskiä ennustava säättekijä on ilman (kasvuston) kosteus kukinnan aikaan

Yli 80 % suhteellisen kosteuden kesto tuntia viikossa (max 168 h/viikko)

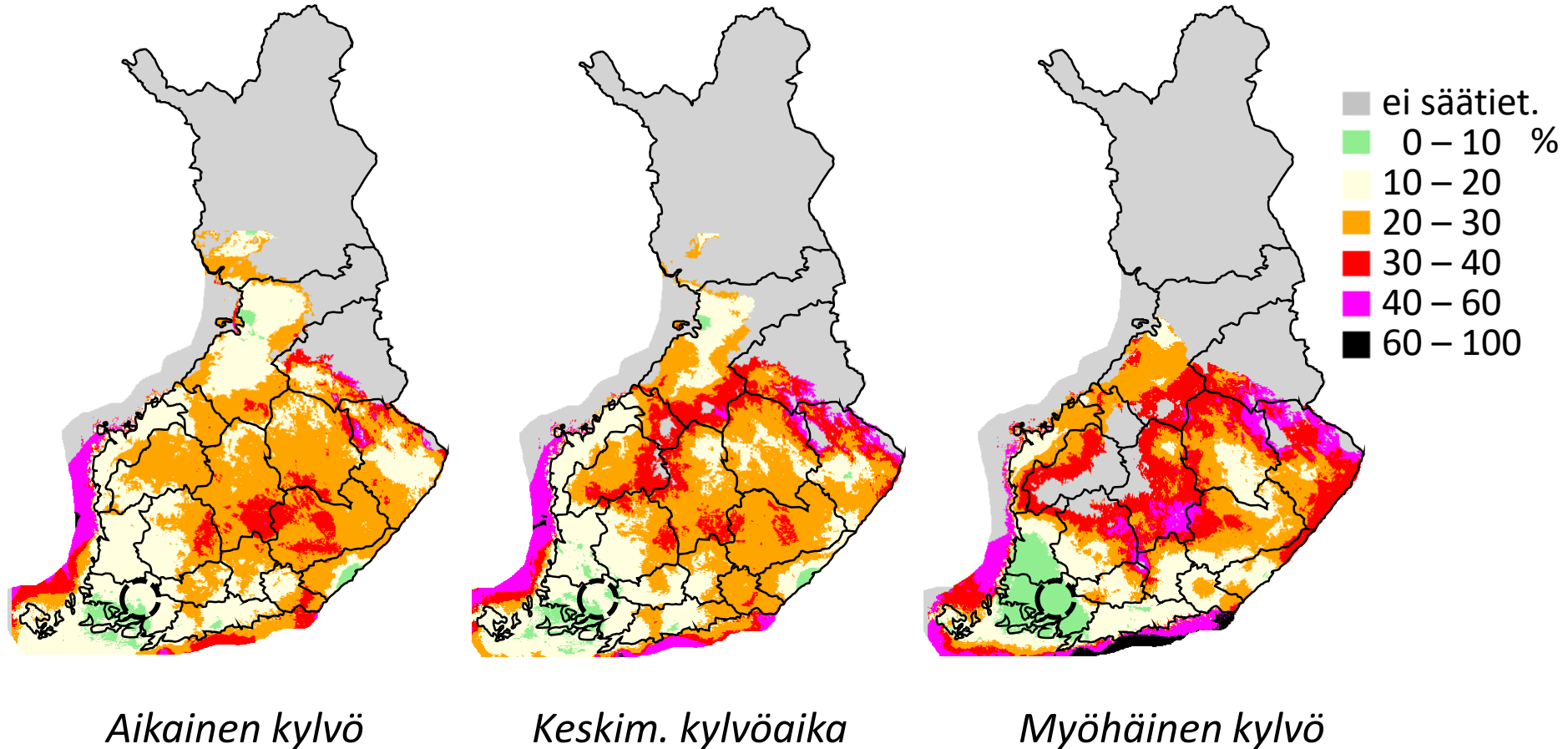
13-7 pv ennen
kukinnan puoliväliä

6-0 pv ennen
kukinnan puoliväliä

1-7 pv kukinnan
puolivälin jälkeen

Kosteuteen perustuva riskiarvio heinäkuun lopussa

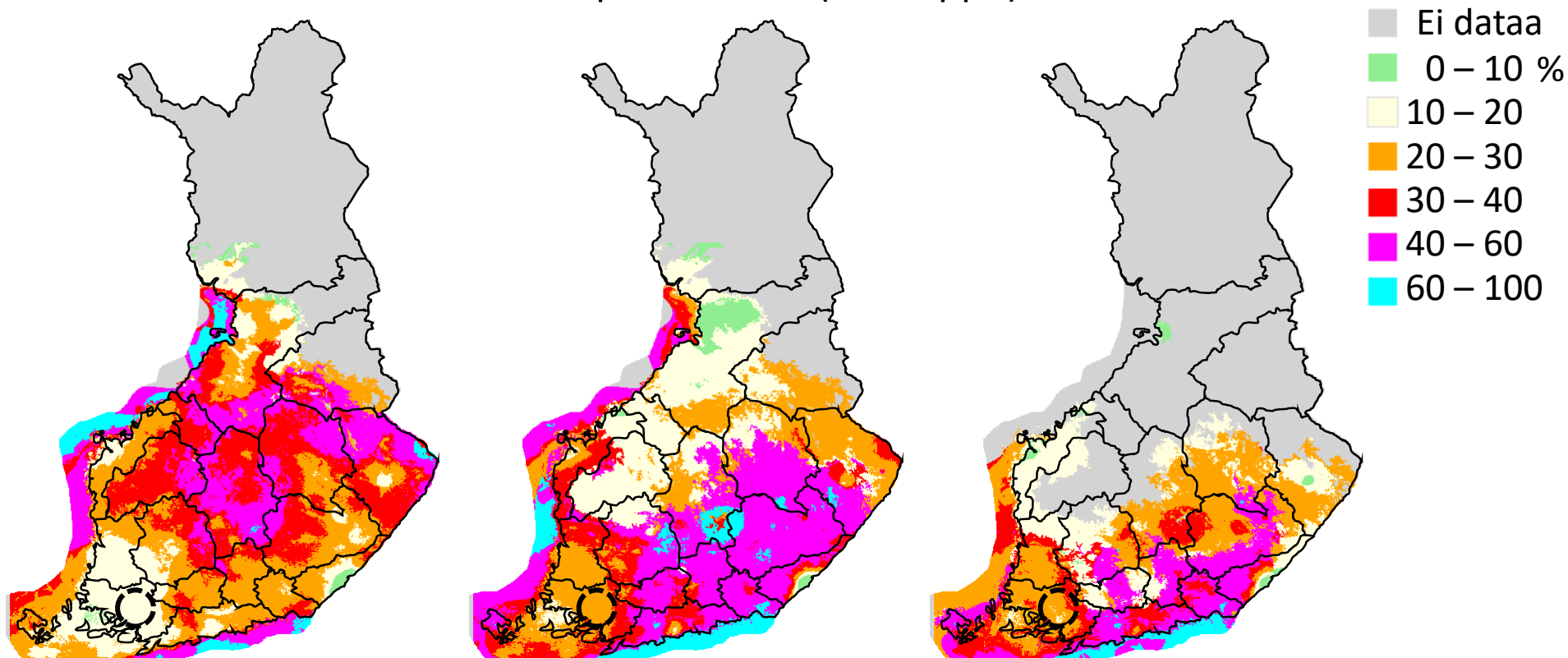
Kauralla korkean DON-pitoisuuden (> 900 ppb) riski % 2017

Tuleentumisajan kosteus mukaan – arvio syyskuun puolivälissä

Tuleentumisen lopun sään ottaminen mukaan yleensä muuttaa ennustetta. Sitä enemmän, mitä märempi syksy

Kauralla korkean DON-pitoisuuden (> 900 ppb) riski % 2017

Aikainen lajike

Keskimyöh. lajike

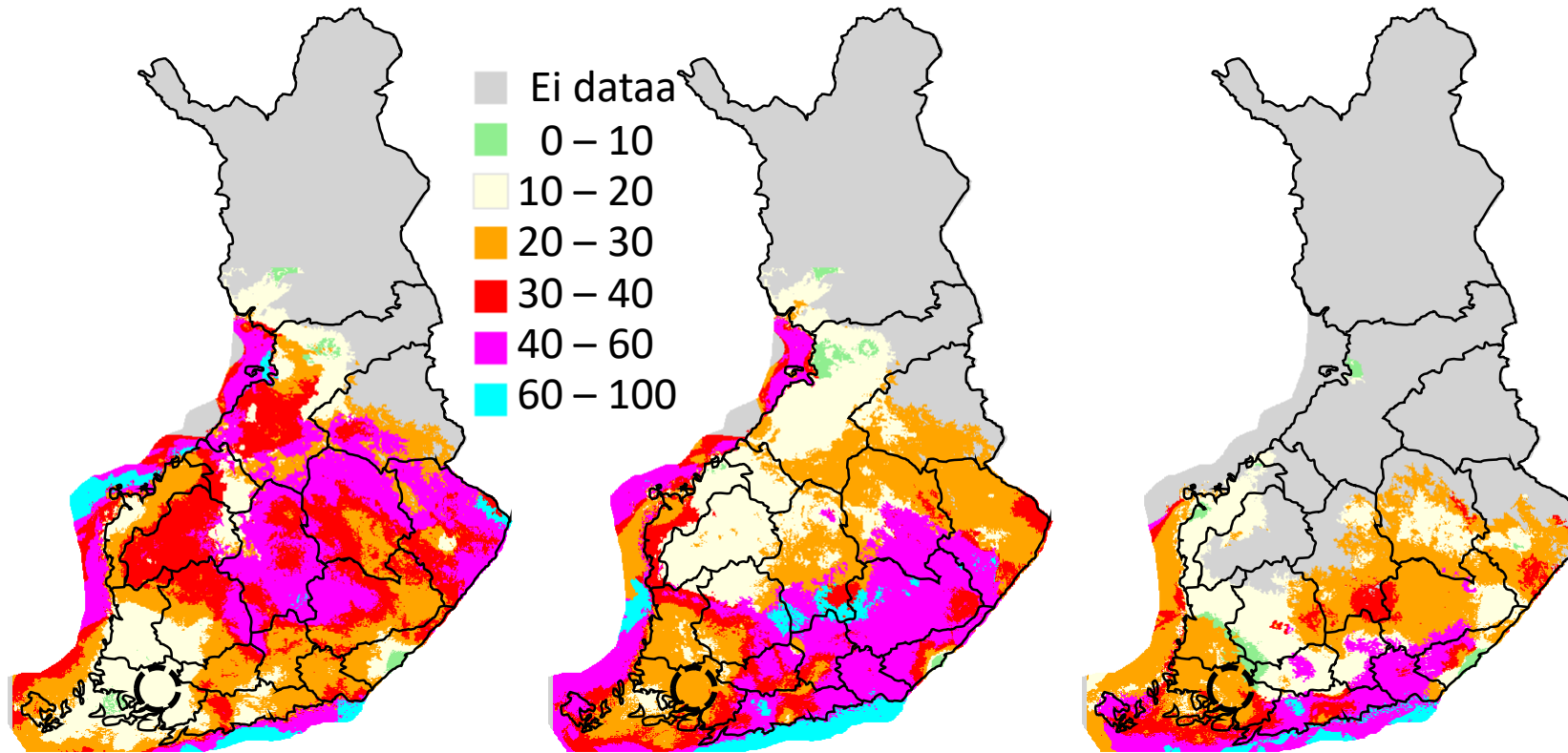
Myöhäinen lajike

Aikainen kylvö

KAURA

Tuleentumisajan kosteus mukaan – arvio syyskuun puolivälissä

Kauralla korkean DON-pitoisuuden (> 900 ppb) riski % 2017

Aikainen lajike

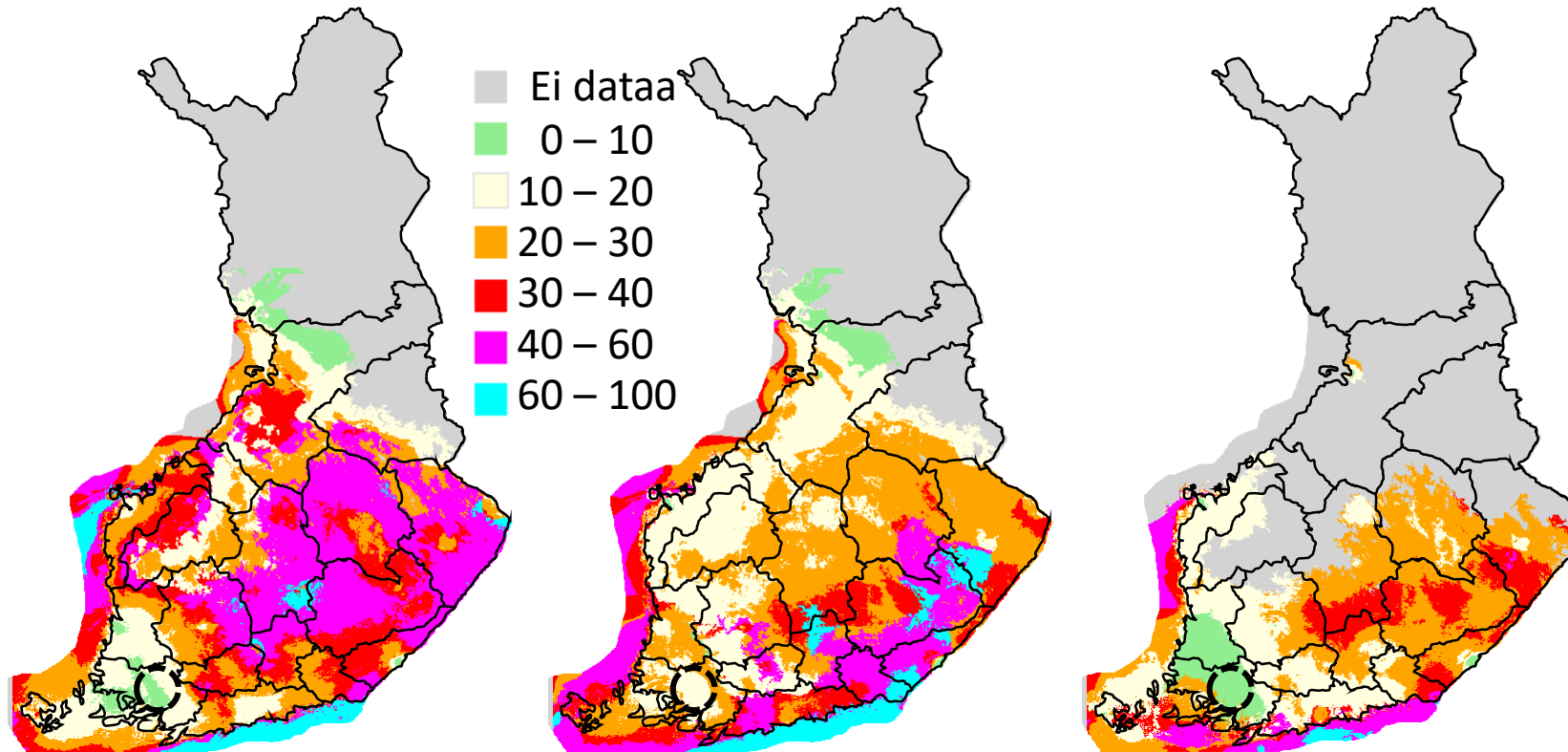
Keskimyöh. lajike

Myöhäinen lajike

Keskimääräinen kylvä

Tuleentumisajan kosteus mukaan – arvio syyskuun puolivälissä

Kauralla korkean DON-pitoisuuden (> 900 ppb) riski % 2017

Aikainen lajike

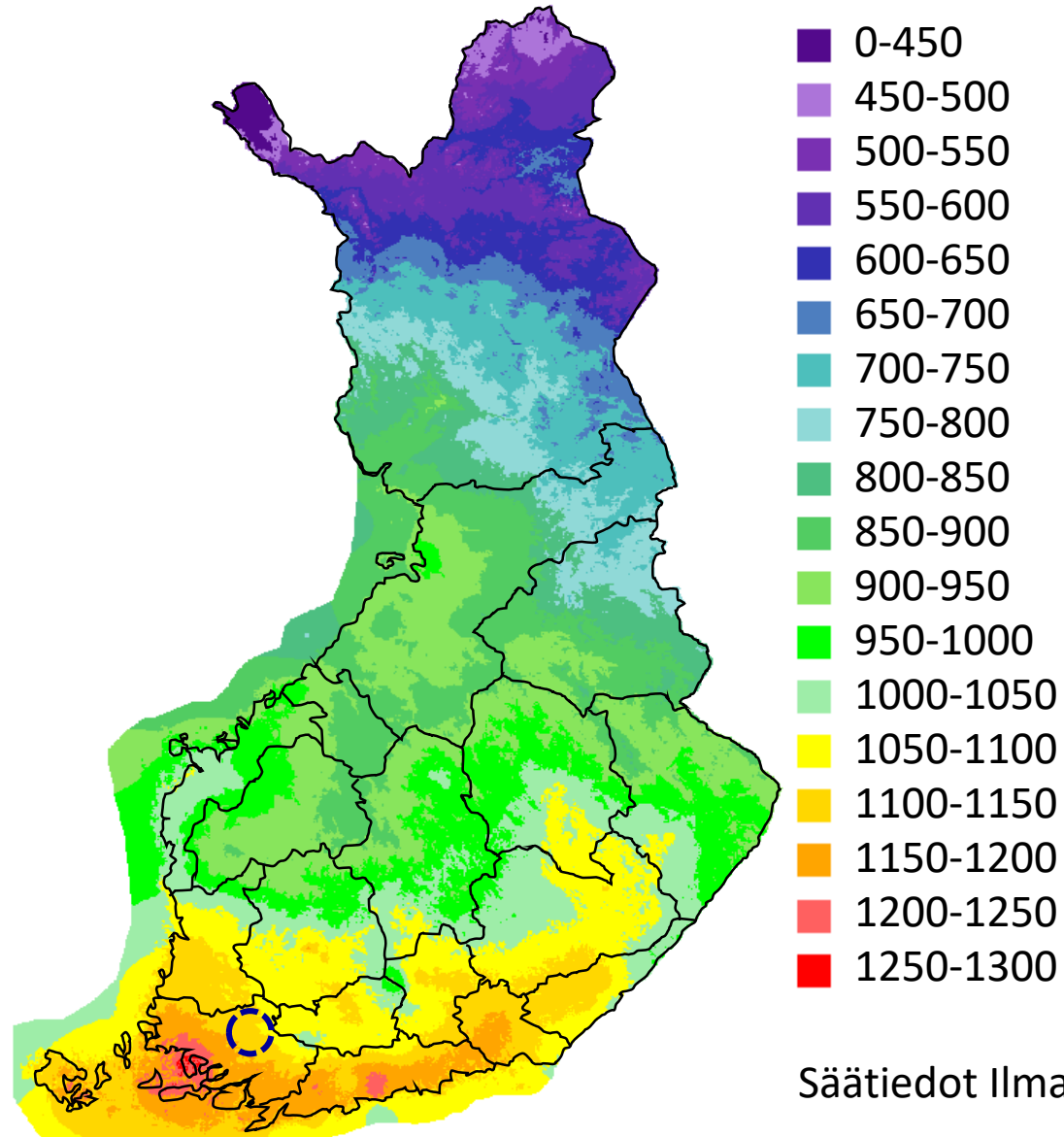
Keskimyöh. lajike

Myöhäinen lajike

Myöhäinen kylvö

KAURA

Ilmaston lämpeneminen on hyödynnetty myöhäisemmillä lajikkeilla

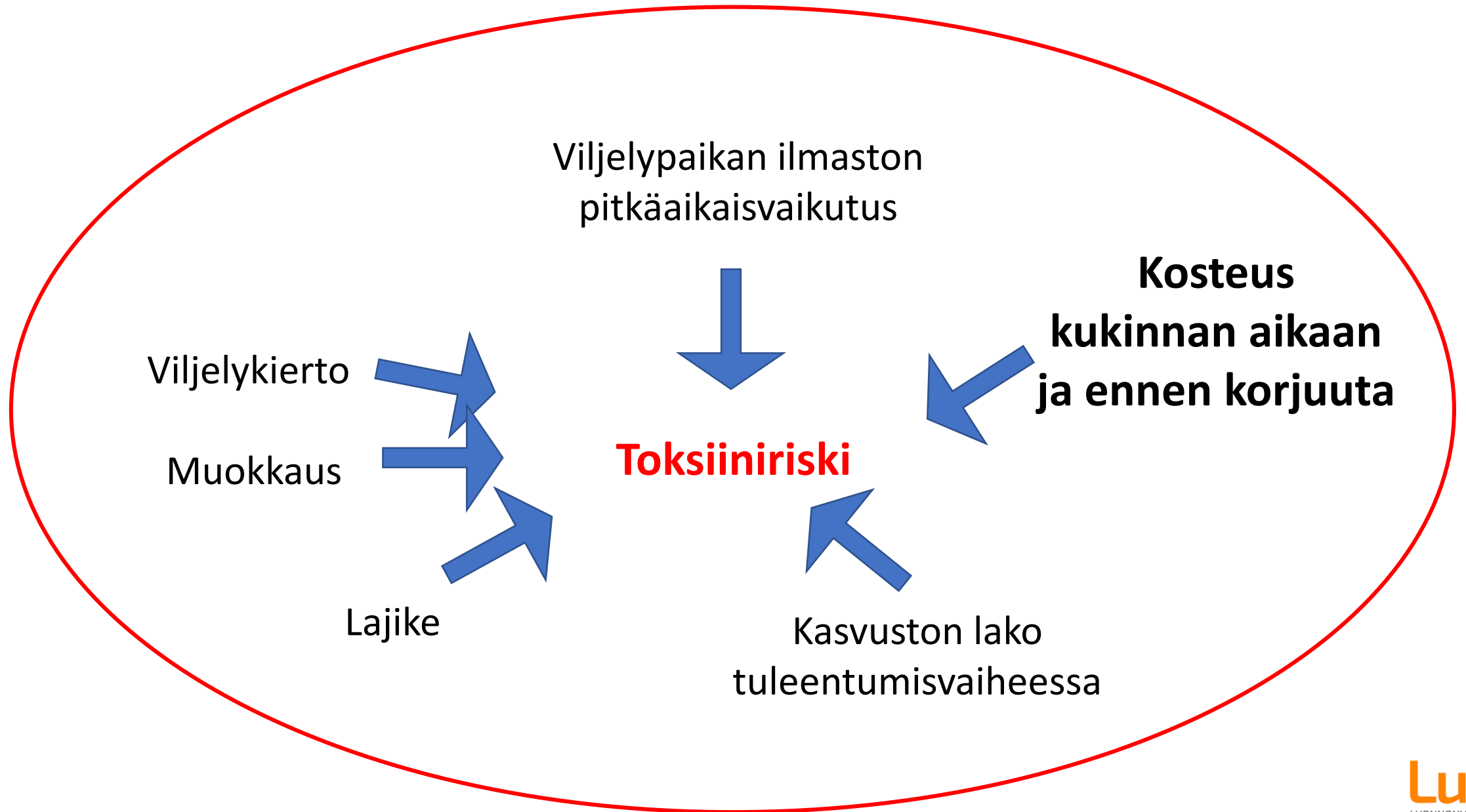
2017 oli keskimääräinen kesä
lämpösummalla mitattuna

1970-luvun mittapuulla!

Sätiedot Ilmatieteen laitos

Lämpösumma 17.9.2017

Alueellinen arvio antaa kokonaiskuvan – tuoko se lisätietoa viljelijälle

T-2 ja HT-2 -toksiineja joskus merkittävästi Etelä-Suomessa

Niiden tuottaja *Fusarium langsethiae* on harvinaisempi kuin

DON-toksiinin tuottajat *Fusarium graminearum* ja *Fusarium culmorum*

T-2 ja HT-2 -toksiinien riskiä nostaa

- kostea sää kauran röyhylle tulon alussa ja kukinnan alkupuolella

Toisin kuin DON, T-2 ja HT-2 -pitoisuuksia nostaa

- jos hyvän kasvuvaihe ja tuleentumisvaihe ovat lämpimiä, edellyttäen tietysti, että T-2 ja HT-2 tuottaja (*Fusarium langsethiae*) on ensin tartuttanut kukat kukintavaiheessa

Riskiä lisää edelleen

- kostea ja lämmin sää tuleentumisen lopussa

Lämmin sää

Kosteaa sää

Lämmin sää

Sateinen sää

Homesienien
itiöt
tartuttavat
kukkia

Sieni kasvaa jyvien
sisällä ja tuottaa
T-2 ja HT-2 -toksiineja

Sieni voi kasvaa myös
tuleentuvien jyvien
pinnalla ja sisällä

Kuivaaminen tai
säilöntä pysäyttää
sienen kasvun ja
toksiinin tuoton

Fusarium langsethiae
Homeitiöt
kasvinjätteestä

Sieni jää
puintijätteeseen
ja säilyy kunnes jäte
on hajonnut tai muut
hajottajat ovat
syrjäyttäneet sen